

Dante skal op på 10 meter-søjlen

Af cand.mag. Gitte Hørning

Som et tankeeksperiment kunne man forestille sig, at Københavns Kommune tilbage i den amerikanske præsident John F. Kennedys velmagtsdage ville ære ham med et monument. Men af uransagelige grunde blev præsidentens ansigt henvist til blot at figurere på et portrætrelief i flisebelægningen under det egentlige mindesmærke. Dette kom i stedet til at bestå af en statue i helfigur af hans kone, Jacqueline Kennedy, anbragt på en ti meter høj mindesøjle. Nej, kvinden i højderne endte med at blive Kennedys muse, Marilyn Monroe.

Inden tankeeksperimentet bliver for surrealistisk, vender vi tilbage til virkeligheden: Københavns Kommune ønskede for godt 90 år siden at ære den italienske poet og statsmand Dante Alighieri med et monument. Men af uransagelige grunde blev poetens ansigt henvist til blot at figurere på et portrætrelief i flisebelægningen under det egentlige mindesmærke. Dette kom i stedet til at bestå af en statue i helfigur af hans kone, Gemma Donati, anbragt på en ti meter høj mindesøjle. Nej, kvinden i højderne endte med at blive Dantes muse, Beatrice Portinari.

Hvor man i Dantes hjemby, Firenze, rejste en statue af ham i 600-året for hans fødsel (1865), ønskede man i Danmark at mindes 600-året for Dantes død (1921). Man planlagde et søjlemonument, og byen Rom skænkede en antik, egyptisk granitsøjle, der skulle bære en statue. Den danske billedhugger Einar Utzon-Frank udførte statuen af Beatrice som en 'Poesiens Genius', og den italienske billedhugger Libero Andreotti udførte bronzerelieffet af Dante, der blev doneret af byen Firenze. Monumentet Dantesøjlen kom til at ligge på H.C. Andersens Boulevard, ud for Glyptoteket.

Men ideen til monumentet var opstået så sent, at den ikke kunne realiseres inden for 600-året 1921. Utzon-Franks statue var først færdig i 1924, hvor den samlede afsløring af monumentet fandt sted. Libero Andreottis bronzerelief var færdigt i 1922, og afsløringen af dette blev kombineret med nedlæggelsen af grundstenen til monumentet. Denne højtidelighed fandt sted under overværelse af den italienske kong Vittorio Emanuele III og den danske kong Christian X. Den royale deltagelse er markeret i form af inskriptionen på soklens venstre side, hvor man justerer lidt på årstallene, idet man lader som om, at 1922 er »600 AARET FOR DANTE ALIGHIERIS DØD«. Højtideligheden omkring grundstensnedlæggelsen er bevaret for eftertiden i form af en fem minutters stumfilm, der er tilgængelig på nettet. At se de to konger spadsere side om side, fremkalder et lille ufrivilligt smil, for Christian X er som bekendt garderhøj, mens Vittorio Emanuele kun er 153 cm høj.

På soklens forside er en italiensk inskription, hvis indhold bliver gentaget på dansk på soklens bagside:

LAD OGSAA HER NAVNET
DANTE ALIGHIERI
VIDNE
OM BRODESKAB OG
MANE TIL FREMME AF
MENNESKEHEDENS
VEL
SOM ET TEGN PÅ DEN
INDERLIGE
SAMFØLELSE MELLEM
ITALIEN OG DANMARK

Dantes hovedværk fra 1321, 'Den Guddommelige Komædie', beskriver hans påskerejse i år 1300 gennem de tre dødsriger, helvede, skærsild og paradys, og målet med denne rejse er at erkende vejen til frelse – for Dante selv og for hans læsere. Derfor er der god dækning for ønsket om, at Dante også i Danmark vil »mane til fremme af menneskehedens vel«. På et mere jordnært plan er man dog lidt tøvende over for den påståede »inderlige samfølelse mellem Italien og Danmark«. Ud over at være året for grundstensnedlæggelsen var 1922 nemlig også året, hvor fascisternes kom i regering i Italien, hvorefter de udviklede et diktatur under ledelse af Benito Mussolini. Med til forløbet hører den sløjfe, at Vittorio Emanuele ikke var nogen uvillig brik i fascisternes spil, hvilket var medvirkende årsag til, at kongedømmet i Italien blev fravalgt ved en folkeafstemning i 1946. Set i bagudsyn er *timing*en for Dantesøjlen pointering af broderskabet mellem Italien og Danmark derfor lidt besynderlig. Men den må ses som et udslag af historieskrivning på den lange bane, hvor 1921 er 600-året for Dantes død og som sådan et mindesmærke værd, uanset de aktuelle omstændigheder.

Libero Andreotti:
Dantes Florentinus, 1922.

Dantes udseende er der kun to kilder til. Han indgår i en fresko i Firenze, udført af hans ven Giotto – den eneste visuelle afbildning udført af én, der har set modellen i levende live. Endvidere beskriver digteren Boccaccio Dantes udseende i en biografi, hvorfra følgende detaljer er blevet faste bestanddele af Dante-typologien: Et langt ansigt med indadvendt blik, ørnenæse og underbid, og så er han iført en tidstypisk strudhætte med øreklapper. Libero Andreottis bronzerelief ligger i forlængelse af denne beskrivelse. Dante fremtræder følgelig ikke som nogen adonis, men som en mand med en alderstegen, tænksom pondus. Dette skyldes ikke mindst olivenkransen, der jo forbindes med Minerva, gudinde for visdom og kunst.

Einar Utzon-Frank:
Beatrice, 1924.

I æsteten Utzon-Franks udgave har Beatrice mere kvindelig ynde, end tilfældet er på de fleste billeder. Figuren står i kontrapost med vægten på højre ben, mens det venstre er let bøjet. Det lette vrid, hun laver med kroppen, som bl.a. eksponerer bryst og lår, er mere koket, end det er klassisk. Hendes kjole har plisséer, så der kommer liv i det lange skørt, der ville blive en dødvægt, hvis det var glat. Med højre hånd løfter hun op i en kappe, hvorved der også kommer liv i form af

folder på figurens rygside. I en elektronisk fremstilling kan man zoome ind på Beatrices ansigt og se, at udtrykket er feminint sårbart med et par vidtåbne, mandelformede øjne under troskyldigt optrukne bryn. Figuren har opsat hår, og en olivenkrans pryder dette på en måde, som får den til at ligne en slags chic hårpynt, der godt kunne sidde på en italienerinde anno 1924. Ud fra hendes udstråling ville man gætte på, at hendes tanker gik i en retning à la: Hjælp mig ned fra denne høje piedestal. Jeg har lyst til at mærke byens puls, *la dolce vita*, asfaltens sange.

Men hvordan går Utzon-Franks afbildning i spænd med den opfattelse, som vi får af Beatrice via den beatifikation/saliggørelse, som Dante gør hende til genstand for i 'Komedien'? Død i en alder af 24, opholder Beatrice sig i paradiset, hvor hun bliver frelsende instans for Dante qua sin status som forbindende led mellem himmel og jord. Dantes rejse gennem de tre dødsriger er en rejse mod Gud, som det kun lykkes ham at skue ved Beatrices hjælp. Det er ved at spejle sig i hendes øjne, at han gradvist vænner sig til det himmelske lys efter mørket i helvede og det jordiske lys i skærsilden.

Under sin opstigning gennem dødsrigerne møder Dante første gang Beatrice i det jordiske paradiset, hvor hun udsætter ham for en veritabel inkquisition efterfulgt af en svada af bebrejdelser i anledning af hans syndige liv efter hendes død. Forholdet mellem Dante og Beatrice er fra start asymmetrisk; hun styrer, og han kryber for hende. Beatrices store vrede skyldes, at Dantes svigt over for hende i virkeligheden er et svigt over for den tro, som hun repræsenterer. For hende er Dantes poesi ikke et mål i sig selv, den er blot et middel mod målet: udbredelsen af den kristne tro. Hun er altså snarere en 'Troens Genius' end en 'Poesiens Genius'.

Forholdet mellem de to bliver i stigende grad asymmetrisk på deres videre vej mod det himmelske paradiset. Beatrice er ikke længere åbenlyst bebrejdende over for ham, men indtager nu rollen som den milde moder, der via små smil sanktionerer sit 'barns' initiativer og i enhver henseende løfter det op. Dantes underlæggen sig hende hænger sammen med, at han er udsat for den ultimative sindelagskontrol, idet hun som en anden *Big Mother Is Watching You* kan læse hans tanker. Det er følgelig overflødig for ham at spørge om lov, han behøver bare at tjekke, om Beatrice har det mildt sanktionerende madonnasmil på eller ej.

Det er noget nær umuligt at få den Beatrice, man ser beskrevet hos Dante, til at matche Utzon-Franks Beatrice. Tingene falder først på plads, da en teknisk beskrivelse af Dantesøjlen oplyser, at der på kapitælets kant – altså på søjlehovedet øverst oppe – er indhugget sentensen »Incipit Vita Nova«. 'Incipit' er det første ord i latinske middelalderhåndskrifter; det betyder 'her begynder' og efterfølges af bogens titel. Den indhuggede sentens udgør altså åbningen af Dantes ungdomsværk 'Vita Nova' fra 1294, der er historien om hans kærlighed til den *levende* Beatrice. Der er tale om digtning i *dolce stil nuovo*, såkaldt høvisk digtning, hvor det næsten pr. definition er umuligt at realisere kærligheden. Følelsen udleveres i stedet via digtning om det utopiske elskovsforhold, idet man mener, at kærlighed kun virker forædlende, *når* den sublimeres om i digtning.

'Vita Nova' adskiller sig fra den høviske tradition derved, at Beatrice dør midt i bogen. Herefter fortsætter Dante med at skrive digte til sin døde elskede, men også til en anden ædel kvinde, som han kortvarigt forelsker sig i. Denne affære kan opfattes som et svigt over for mindet om Beatrice, og til slut angrer Dante da også sin vildfarelse og lover at skrive et stort og visionært digt til Beatrices ære. Dette færdiggøres godt 25 år senere i og med 'Komedien'.

Så ja, Beatrice *er* den muse, som igangsætter Dantes poetiske virke. Og ja, i fiktionen *er* det Beatrice, der styrer Dante igennem prøvelserne. Men i virkelighedens verden ved man faktisk ikke, om Beatrice Portinari overhovedet har eksisteret, og *personaen* Beatrice er under alle omstændigheder produkt af Dantes hoved og formidlet til os via hans fjerpen og blæk. Endvidere omfatter Dantes *oeuvre* jo andre tekster end de to, hvor Beatrice spiller en rolle.

Derfor: Æres den, der æres bør, Dante skal op fra fliserne, op på 10 meter-søjlen. Det ville være ønskeligt, om han – inden 700-året for sin død (2021) – bliver opgraderet til at spille hovedrollen i sit eget monument. En ny skulptur forestillende Dante bør følgelig fremstilles. Det er ham, der fra en højde af ti meter skal kunne skue ud over staden København.

Dantesøjlen, Dantes Plads, H.C. Andersens Boulevard, København.

KILDER:

Einar Utzon-Franks Beatrice-statue:

http://1.bp.blogspot.com/-RG8LO6vxPr4/UiSVCGjF_EI/AAAAAAAAAhA/VyMZk2u-mxk/s1600/Utzon-Frank-dante.jpg

Libero Andreottis portrætrelief:

<http://www.vanderkrogt.net/statues/Foto/dk/dk069.jpg>

Dantesøjlen, Dantes Plads, København:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/8e/Dantes%C3%B8jlen_2010.jpg

Flemming Sørensen: billedmontage om Dantesøjlen:

<https://www.youtube.com/watch?v=RKOCWkyCTMk>

Verbal beskrivelse af Dantesøjlen på hjemmeside over Københavns Kommunes monumenter:

http://kk.sites.itera.dk/apps/kk_monumenter/index.asp?id=129&mode=detalje

Det Danske Filminstituts filmoptagelse af det italienske kongepars besøg ved Dantesøjlen i 1922:

<http://www.dfi.dk/faktaofilm/film/da/55802.aspx?id=55802>

<http://www.europeanfilmgateway.eu/nb/node/33/detail/Det+italienske+Kongepars+Bes%C3%B8g/video:MTU4Yzg1OWUtZGJhZC00ZGUxLTg2MwYtZDEyM2Y0YTA3ODQ0X1VtVndiM05wZEc5eWVWTmxjblpwWTJWU1pYTnZkWEpqWlhNdIVtVndiM05wZEc5eWVWTmxjblpwWTJWU1pYTnZkWEpqWlZSNWNHVT06OmF2Q3JlYXRpb24uZGZpLmRrL0RGSV9hdkNyZWFOaW9uXzU1ODAy/paging:dmlkZW8tNjEtMTYtaW1hZ2UtMS0xNi1zb3VuZC0xLTE2LXBicnNvbi0xLTE2LXRleHQtMS0xNg>

Funktionsdygtigheden af ovenstående links er efterprøvet den 23. nov. 2015.